

Przepraszam, smoku Wiera Badalska (1978)

Za górą wielką, stromą
w czasach niezmiernie dawnych
żył pewien mężny rycerz
ze swej grzeczności sławny.

Niezwykłe był uprzejmy,
[co się nieczęsto zdarza],
nikogo nie zaczepiał,
nikogo nie obrażał.

Grzecznie rozmawiał z każdym,
słów brzydkich nie używał,
mile widzianym gościem
na zamku króla bywał...

A nieopodal zamku -
jak głośzą dzieje stare -
smok groźny i podstępny
w górach miał swą pieczarę.

Gdy noc zapadła czarna,
z jamy wylaził skrycie
i swoim zachowaniem
zatruewał ludziom życie.

Król z gniewu brodę targał
i, jak to często bywa,
temu, kto zgladzi smoka,
córkę swą obiecywał.

Niejeden tam już śmiałek
konno i z mieczem w dłoni
z okrzykiem: - Giń, poczwaro! -
do smoczej jamy gonił.

Lecz smok tak ogniem ziajał
i ryczał tak donośnie,
że każdy - choć odważny -
umykał, gdzie pieprz rośnie!

Wreszcie rzekł rycerz grzeczny:
- Ja pójdę, **proszę króla!**
Ten smok coś tu za długo
bezkarnie sobie hula!

Poszedł. Przy smoczej jamie
przystanął w pełnej zbroi
i palcem - puk! puk! - w skałę
zapukał, jak przystoi.

- Przepraszam, że przeszkadzam
- rzekł
- lecz to ważna sprawa...
Chciałbym z **szanownym panem**
poważnie porozmawiać.

Smok zdębiał! Już rycerzy
przepłoszył stąd niemało...
Teraz nie pisał słowa.
Po prostu go zatkano.

A rycerz mówił dalej:
- Zwykle unikam bójek,
ale się pan, niestety,
okropnie zachowuje!

Niestety, ogniem zionie,
niestety, owce dusi,
więc w skórę **pan,** niestety,
ode mnie dostać musi!

Mam **pana** kolnąć mieczem?
Czy kopią? **Jak pan woli?**
Ale uprzedzam z góry,
że to okropnie boli.

Więc może by **pan** jednak
stąd dobrowolnie poszedł?
Niechże się **pan** namyśli,
uprzejmie pana proszę...

Smok tylko okiem łypnął,
podumał jeszcze chwilę
i sapnął: - **Chyba pójdę,**

gdy mnie tak prosisz mile...

Chodź! owieczek tłustych
spora tu jest gromada,
lecz gdy ktoś grzecznie prosi,
odmówić nie wypada.

Pa! Żegnam - machnął łapą,
ukradkiem łzę startł z oka,
rozwinął smocze skrzydła
i... zniknął gdzieś w obłokach.

Król z córką na zwycięzcę
już czekał na tarasie
i weselisko huczne
wyprawił w krótkim czasie.

1. Proszę podkreślić formy grzecznościowe, pojawiające się w wierszu.

2. Proszę wypisać z wiersza wyrażenia grzecznościowe i podać ich symetryczne odpowiedniki np.

Formy oficjalne	Formy nieoficjalne
<i>Chciałbym z szanownym panem porozmawiać</i>	<i>Chcę z tobą porozmawiać (pogadać)</i>

3. Z fragmentów wiersza wyrzucono formy rzeczownika *pan*. Proszę je przywrócić w odpowiednich przypadkach.

- a) Chciałbym z(szanowny pan) poważnie porozmawiać.
- b) Zwykle unikam bójek,ale się (pan), niestety,okropnie zachowuje!
- c) Mam (pan) kolnąć mieczem? Czy kopią? Jak (pan) woli?
- d) Więc może by (pan) jednak stąd dobrowolnie poszedł?
- e) Niechże się (pan) namyśli, uprzejmie (pan) proszę...

4. Proszę wypisać z tekstu słowa z partykułą *nie*. Proszę podzielić je na części mowy:

Czasownik (co robi?/ czynność)	Przymiotnik (jaki, jaka, jakie?)	Przysłówek (jak?)

Proszę określić reguły rządzące pisownią *nie* (pisownia łączna czy rozdzielna).

5. Przykładowe dyktanda:

Przykład I (dyktando częściowe, przygotowane na podstawie tekstu wiersza).

Proszę wpisać *nie* łącznie lub oddzielnie.

Dawno, dawno temu, w czasachzmiernie dawnych, żył sobie pewien mężny, bardzo

grzeczny rycerz.zwykle był uprzejmy, (co sięczęsto zdarzało), nikogozaczepiał, nikogoobrażał. Grzecznie rozmawiał z każdym, słów brzydkichużywał, dlatego był u króla mile widzianym gościem.

Aopodal zamku – jak głosiła legenda – mieszkał smok. Jużjeden śmiałek próbował się z nim zmierzyć.stety,skutecznie. Rycerz postanowił spróbować swoich sił. Wybrał się więc do smoka i rzekł:

-mało rycerzy już pan przepłoszył, ale jazrezygnuję.stety zachowuje się pan okropnie: ogniem zionie, owce dusi, dlatego musi pan ponieść karę. Albo przekłuję pana mieczem, albo pan dobrowolnie opuści królestwo. Co pan woli?

Smok był bardzo zaskoczony grzecznością rycerza. Postanowił odlecieć w inne rejony i już więcejjzatrzuwać życia mieszkańcom zamku.

Król za wielkie zasługi rycerza nagroził go połową królestwa i dał mu swoją córkę za żonę.

Przykład II (dyktanto ciągle, tradycyjne)

Oryginalny Bartek

Bartek, nie chcąc być niemodny, nosi niezasnurowane buty (...) i nieuczesane włosy. Nie bardzo przywiązuje wagę do tego, co niektórzy o nim mówią. Jest to dla niego nieistotne. Uczy się nie najgorzej i kocha sport. Zawsze niezwykle dokładnie czyści swój rower górski. Niebawem wyruszy na rajd i nie pierwszy raz przywiezie pewnie puchar. Jeździ przecież nie dobrze, ale bardzo dobrze. (Zofia Gałązka, *Teksty do pisania z pamięci i ze słuchu. Materiały dla nauczycieli języka polskiego oraz rodziców*, Atla2, Wrocław 2001, s. 54).

6. Do pięciu wybranych słów z ćwiczenia numer 4 proszę dopisać synonimy i antonimy.

Przykład:

słowo	synonim	antonim
nieczęsto	rzadko	systematycznie, wielokrotnie

7. Proszę wpisać do tabelki słowa określające bohaterów wiersza.

cechy smoka	cechy rycerza

8. Proszę wyjaśnić sformułowania. Proszę połączyć kolumnę A z kolumną B:

Kolumna A	Kolumna B
1) zdębieć	a) Doznać jakiejś przykrości, zostać przez kogoś zbitym
2) zatkało kogoś	b) Nie zdradzić tajemnicy
3) nie pisnąć ani słowa	c) Nie wymówić ani słowa pod wpływem zdumienia, złości, radości
4) pisnąć słówko	d) Osłupieć, zaniemówić, zostać bez słowa
5) dostać w skórę	e) Powiedzieć coś, uchylić rąbka tajemnicy
6) hulać	f) Uciekać bardzo szybko i daleko
7) umykać, gdzie pieprz rośnie	g) Bawić się, wiać (o wietrze)

9. Potoczny czy literacki? Oficjalny czy nieoficjalny? Proszę pogrupować poniższe sformułowania i dopisać ich odpowiedniki. Następnie proszę opisać historię smoka i rycerza, używając określeń najpierw z jednej, a potem z drugiej tabelki.

zdębieć; zatkało kogoś; nie pisnąć ani słowa / pisnąć słówko; dostać w skórę; hulać; umykać, gdzie pieprz rośnie; pa!; żegnam; przepraszam, że przeszkadzam

Literacki / oficjalny	Potoczny / nieoficjalny
Przepraszam, że przeszkadzam	Przepraszam / (sorki)
zaniemówić / zostać bez słowa / milczeć	Zatkało kogoś

10. Proszę przytoczyć legendę o smoku czy innym potworze znaną w Pana / Pani kraju.**11. Proszę wypowiedzieć się pisemnie na poniższy temat:**

Co to znaczy „grzeczność”? Jakie są wyznaczniki (elementy) grzeczności w Twoim kraju? Opisz je / porównaj z grzecznością w Polsce.